

# Selo Gorjan na planu iz 1856. godine

ŽELJKO LEKŠIĆ  
PIK, Đakovo d.d.

## SAŽETAK

Autor opisuje plan sela Gorjani u Đakovštini datiran 27. rujna 1856. godine. Plan je nastao u vrijeme izrade prve gruntovnice i to je najstariji poznati plan ovoga naselja.

U prilogu teksta je i isti plan sa istaknutim ulicama, osjenčanim potkućnicama i kućnim brojevima prema staroj numeraciji. U tekstu su navedene kućne zadruge s kućnim brojevima, koje su bile u zemljišnim knjigama napisane kao vlasnici 1879. godine.

Nakon ukidanja podložničkih odnosa u Hrvatskoj 1848. godine, bivši kmetovi postali su vlasnici zemlje koju su obrađivali. Stoga je bilo neophodno stvoriti pouzdanu evidenciju o nekretninama, zbog vlasništva, poreza i hipotekarnog kredita. U razdoblju između 1850. i 1855. godine doneseno je više propisa u svezi osnivanja zemljišne evidencije. Nakon toga formirane su komisije koje su u cijelom carstvu utvrdile posjedovno stanje i načinile tzv. gruntovne napisnike i planove poreznih općina. Svaki napisnik sastojao se od tri lista prošivena koncem, a ispisivao se u pravilu za jedno domaćinstvo. Komisije su ovaj opsežni posao dovršile već tijekom 1856. godine. Obzirom da je taj posao rađen na brzinu, premjer je bio vrlo neprecizan, a mjerenja su često puta vršena koračanjem, te su i planovi koje su načinili bili vrlo neprecizni.

Za područje Đakovštine sačuvano je više grunotvnih napisnika i planova iz toga vremena. Ovdje donosimo plan sela Gorjani, kojeg smo, uz još nekoliko planova preostalog dijela porezne općine, prije nekoliko godina pronašli u Muzeju Đakovštine. Nalazio se u registru čestica, koji je bio pomoćna knjiga uz grunotvne napisnike.<sup>1</sup> Ta knjiga se nalazila među brojnim zemljišnim knjigama i sudskim upisnicama koje je Muzej Đakovštine bio davno preuzeo od bivšeg Kotarskog suda u Đakovu.

Plan je datiran 27. rujna 1856. godine, i to je do sada najstariji poznati plan sela. Ispod plana je i šest potpisa. Stoje potpisi: Bosnić i Theodor Božić aktuar, kao i dva nečitka potpisa. Uz dva križića su imena: Gaja Perić i Božo Bešlić. To su očito seoski glavari. U gornjem desnom uglu stoji »Gemeinde Gorjan«. Naime, službeni naziv naselja bio je do 1913. godine Gorjan, kada je promijenjen u Gorjani.<sup>2</sup> Oko sela naznačene su rudine odnosno »ried«. Na sjeveru su: »Ried Zorjesevo« i »Ried Ravnize«. Na istoku je »Ried Butinci«, na jugu i jugoistoku »Ried Bešina Bara«. Na zapadu je »Ried Klenovaz«, na jugozapadu »Ried Aramina«.

Kada se u vrijeme izrade novog katastra 1863. godine vršilo premjeravanje, plan je očito mjernicima služio kao pomagalo, obzirom da su brojevi čestica na planu stavljani u zagradu, a pored njih nadopisivani su u planu novi brojevi čestica. Kada su se iz grunotvnih napisnika prenosili podaci u nove zemljišne knjige osnovane 1879. godine, za oznaku čestica bile su dvije kolone, za stare iz starog plana iz 1856. godine i za nove čestice.<sup>3</sup>

Na planu su uz svaku okućnicu naznačeni i kućni brojevi. Na planu iz 1856. godine, kojeg donosimo u prilogu (slika 2), osjenčali smo potkućnice te istaknuli ulice radi preglednosti. Za većinu kuća dodali smo i povećanu oznaku kućnog broja. Za sve kuće prostor to nije dozvoljavao. U vrijeme numeracije, koja je u Hrvatskoj i Slavoniji provedena 1851. godine,<sup>4</sup> bilo je u Gorjanima numerirano 148 kuća, a do 1856. godine, kako se vidi na planu, broj kuća porastao je na 156. Brojevi od 1 do 148 idu određenim redoslijedom, a brojeve od 149 do 156 dobivale su kuće bez obzira na redoslijed, ovisno o tome kako je koja bila građena. Primjećuje se da između 95. i 96. kuće stoji ucrtan numer bez kućnog broja.

Koliko je ovaj plan neprecizan, može se utvrditi ako se usporedi s prvim katastarskim planom iz 1863. godine.<sup>5</sup> Prije svega, kako se vidi na starom planu,

1 Registar nosi naslov »Parzellen Register von Steuergemeinde Gorjan«

2 Naredba od 24. prosinca 1913. godine broj 89.415, Sbornik zakona i naredaba br. 1 od 14. siječnja 1914. U zemljišnim knjigama naziv porezne općine je promijenjen odlukom od 5. lipnja 1914. godine.

3 Te zemljišne knjige, koje su ovjerene od Predsjedništva kr. sudbenog stola u Osijeku 16. listopada 1879. godine, još su u upotrebi u Zemljišno-knjižnoj službi Općinskog suda u Đakovu.

4 Gross, Mirjana, Počeci moderne Hrvatske, Globus, Zagreb, 1985., str. 27.

5 Precrtani plan iz 1863. godine objavljen je u: Marković, Mirko, Selo Gorjani kraj Đakova, Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, knjiga 46, JAZU, Zagreb, 1975.

smjer ulica Balokan nije dobro ucrtan. Naime, smjer te ulice nije istok već jugoistok.

Evo i nekoliko riječi o razvoju sela. Godine 1702. bilo je 28 naseljenih kuća,<sup>6</sup> a godine 1758. broj se popeo na 69 kuća s 513 stanovnika.<sup>7</sup> Godine 1819. bilo je 120 naseljenih kuća s 1227 stanovnika.<sup>8</sup> Kako što se vidi na planu, 1856. godine bilo je 156 kuća, a u popisu stanovništva obavljenom iduće godine zabilježeno je 1 137 stanovnika (zajedno sa naseljem Madžareva bara).<sup>9</sup> Od oko 1855. godine u Gorjane se počinju intenzivno naseljavati Nijemci, te se 1893. godine broj kuća popeo na 278 s 1737 stanovnika.<sup>10</sup>

Gruntovni napisnici, koji su ispisivani u vrijeme nastanka plana, uz pomoć kojih bi se mogli utvrditi i vlasnici kuća 1856. godine, nažalost nisu sačuvani. Najstarije stanje vlasništva moguće je utvrditi iz knjiga koje su iz 1879. godine. Vlasnici mnogih kuća su se do tada promijenili, jer su doseljeni Nijemci kupovali posjede. Međutim, vlasništvo kuća koje su bile u vlasništvu kućnih zadruga 1879. godine, zasigurno je isto kao i 1856. godine. Stoga navodimo vlasnike kuća 1879. godine, čiji su vlasnici bile kućne zadruge: Jožić zadruga kbr. 4, Gjelagić zadruga kbr. 6, Gjelagić zadruga kbr. 7, Mihaljević zadruga kbr. 12, Pavić zadruga kbr. 17, Kovačić zadruga kbr. 22, Pribanić zadruga kbr. 23, Perić zadruga kbr. 28, Mikić zadruga kbr. 29, Perić zadruga kbr. 31, Birtić zadruga kbr. 33, Pavić zadruga kbr. 34, Birtić zadruga kbr. 36, Kovačević zadruga kbr. 43, Birtić /mali/ zadruga kbr. 45, Petrošević zadruga kbr. 46, Angjelić zadruga kbr. 54, Bagudić zadruga kbr. 59, Lovrić zadruga kbr. 61, Petrošević zadruga kbr. 63, Bagudić zadruga kbr. 68, Bagudić zadruga kbr. 69, Lončarević zadruga kbr. 74, Matanovac zadruga kbr. 111, Matanovac zadruga kbr. 112, Bogdanović zadruga kbr. 121, Jagodić zadruga kbr. 128, Solomanović zadruga kbr. 132, Agotić zadruga kbr. 137, Sterković zadruga kbr. 139, Pavić zadruga kbr. 144, Birtić zadruga kbr. 146, Perošević zadruga kbr. 152.

Zasigurno se nije mijenjalo ni vlasništvo Gorjan župe kbr. 136 i Gorjan porezna općina kbr. 150.

Mirko Marković u svom djelu »Selo Gorjani kod Đakova« dao je prvi precrtani katastarski plan sela iz 1863. godine s popisom posjednika. Odmah se uočava da je plan mnogo precizniji nego ovdje prikazani iz 1856. godine. Evidencija katastra i gruntovnice znatno se razlikovala. U katastru su posjednici bili upisani po prezimenu i imenu, a u gruntovnici su kao vlasnici bile upisivane kućne zadruge, koje su se dijelile, uglavnom, pred kraj 19. stoljeća.

6 Marković, Mirko, Đakovo i Đakovština, Zbornik Đakovštine br. 1, JAZU, Centar za znanstveni rad Vinkovci, Zagreb, 1976., str. 306.

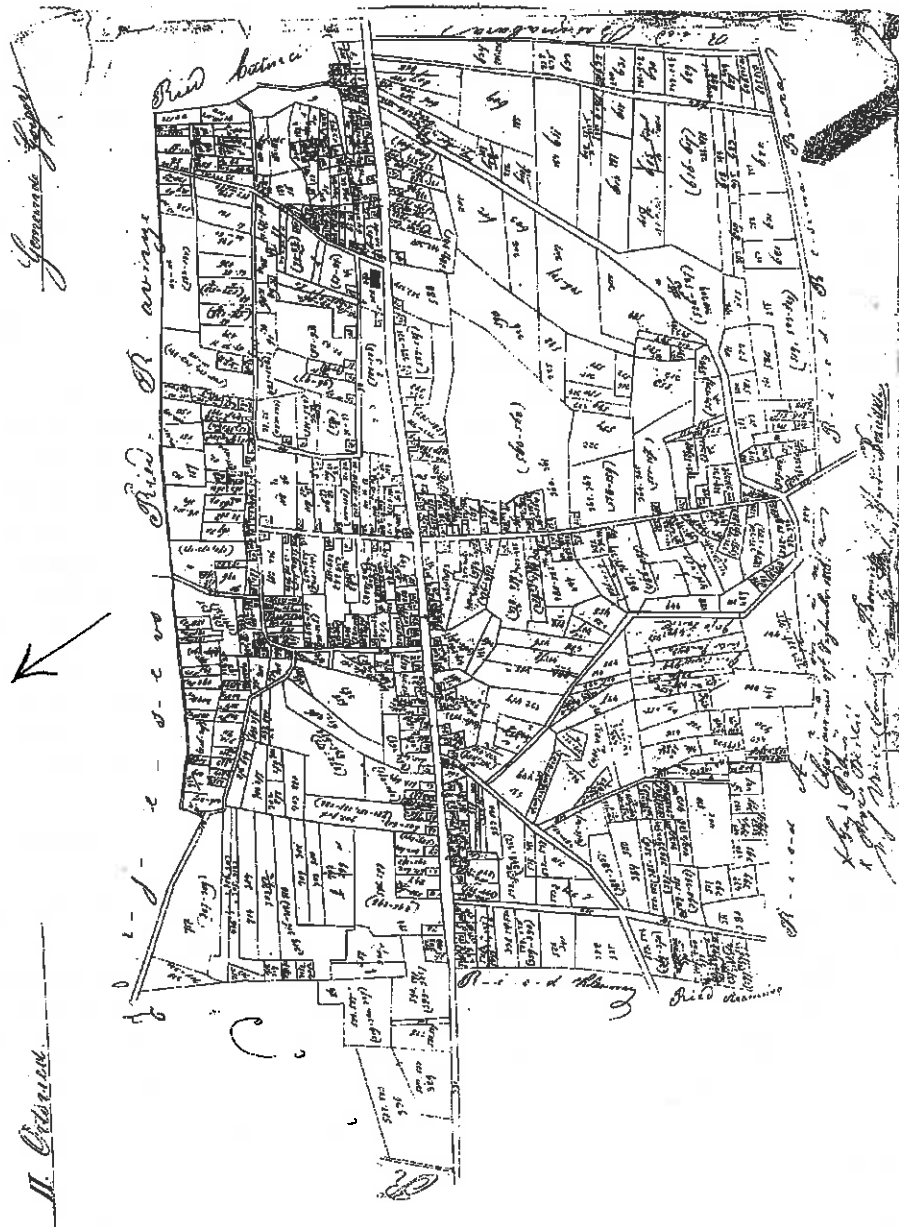
7 Ibidem

8 Marković, Mirko, Selo Gorjani kraj Đakova, o. c., str. 157.

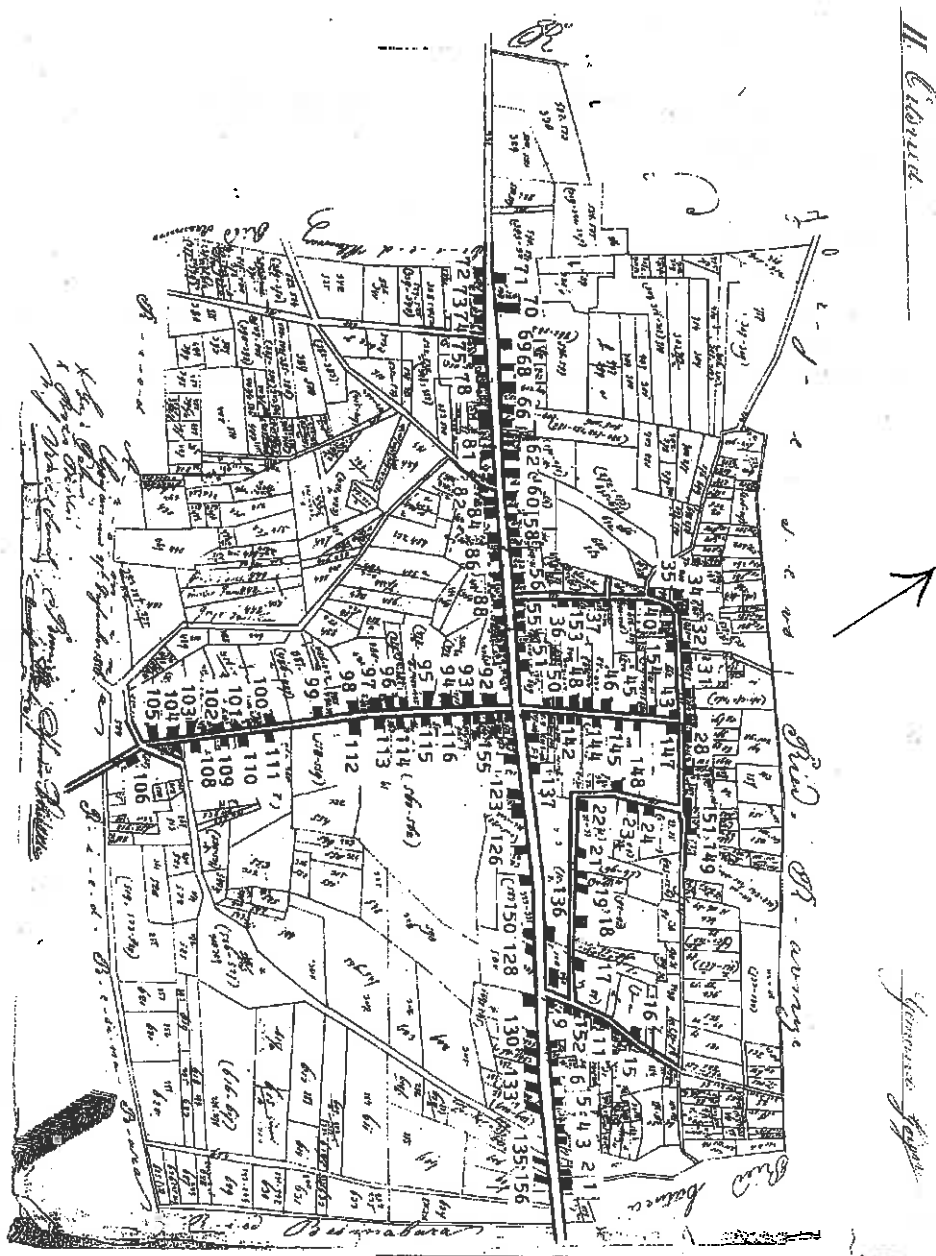
9 Korenčić, Mirko, Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857.-1971., JAZU, knj. 54., Zagreb, 1979., str. 254.

10 VIII. Izvješće Upravnog odbora Županije virovitičke, Osijek, 1894., str. 30.

Plan je zajedno sa svim zemljišnim knjigama i sudskim upisnicima, koje je posjedovao Muzej Đakovštine, predan Povijesnom arhivu u Osijeku 1993. godine.



Plan sela Gorjan, sada Gorjani, načinjen 1856. godine u vrijeme izrade prve gruntovnice.



Isti plan kao i na prethodnoj slici, sa istaknutim ulicama i okućnicama, te dodanim kućnim brojevima za većinu kuća koliko je prostor to dozvoljavao, kako bi se istaknuo slijed numeracije kuća.

## SUMMARY

**THE VILLAGE GORJAN ON THE MAP  
DATED 1856.**

The author describes the map of the village Gorjani in Đakovo-area dated 27th of September, 1856. The map appeared at the time of making the first deed registry and is the oldest known map of this settlement. The map is enclosed in the text. There you can see marked streets, shaded pieces of land around houses and house numbers based on an old numbering system. The text quotes family groups, registered in the deed books from 1879 as owners, together with their house numbers.